

VII.C.07. HET GEMEENSCHAPSLEVEN

01.- SINT-JORISGILDE

De schuttersgilde van St-Joris, die in 1795 door de Franse bezetter verboden werd en nadien stilaan wegwijnde, kreeg nieuw leven ingeblazen in 1837. Denkelijk had de kerkfabriek zich over het kruisbogenraam, dat naast het St-Sebastiaansraam lag, ontfermd. Daarom sloot de gildedeken, Joannes (Jean) Libens (01), op 30 nov. 1837 een huurcontract af met de kerkfabriek, hoewel hij zeer goed op de hoogte was dat het "blok" afkomstig was van de St-Jorisgilde. De tekst luidde:

"een bloksken genaemt den kruisboogen raem groot zijnde ontrent de twee bondere aude maet geleegen ter plaetse genoemt den Singel in het dorp Brusthem, regenoten 1ste Georgius Coelmont, 2de de straet gaende van het dorp naer de beeke, 3de de gulde van St Sebastiaen en welk voorschreven blok voorzegden Joannes Libens zegt af te koomen van de hiervorens gulde van den kruisboogen raem, maar verlangend dit bloksken in pagt te houden, zoo hebben wij ondergeteekende leden in de tegenwoordigheid voornoemde getuijgen het zelve hem uitgegeeven voor tien agtereenvolgende jaeren, het eerste beginnende op dertigsten november 1800 zevenendertig en eijndigende naer den oost des jaers 1800 zevenenveertig, en dit voor eene jaarlijkse pagtsom van vijf francs er in begrepen de contributien. Welk tegenwoordig voor de eersten Joannes Libens, met ons leden van het kerkfabriek en voornoemde getuigen hebben onderteekent op dag maend en jaer als boven, met last van registratie.

De leden van het kerkfabriek.

W.H. Vaes	F. Romsée
G. Bels	P. Roosen
J. Berebrouckx	

De getuigen.

G. Vanderbemden
J. Schoofs

De huurder.

J. Libens.

Joannes Libens overleed (84 jaar) op 17 febr. 1838 in een huisje in de Singelstraat naast de Feijtmanshoeve. Alle zondagen, en dit van omstreeks april 1838, kwamen er weer kruisboogschutters hun vermaak zoeken op het schuttersraam, groot 8a 28ca, tussen de Singel en de Melsterbeek (02). Pastoor Winand Vaes, voorzitter van de kerkfabriek, gaf in 1839 opdracht om een twaalftal bomen op de opgehoogde zijkanten van het terrein te planten. Zij moesten het overtollige water opzuigen.

Een jaar later, op 22 april 1839, schonk dochter Joanna-Catharina Libens (01) het kruisbogenraam terug aan de kerkfabriek door bemiddeling van notaris Delgeur uit St-Truiden. Misschien was ze als

erfgenaam een beetje bevreesd dat de familie zou moeten opdraaien voor de jaarlijkse pacht, omdat haar vader een geregistreerd tienjarig contract had afgesloten. In 1839 werd de pacht niet betaald en de kerkfabriek ging op 30 juli 1840 over tot een nieuwe publieke verhuring van het kruisbogenraam wegens het overlijden van de vorige huurder.

Het gemeentebestuur, dat een geschikte bouwplaats zocht voor de nieuwe gemeenteschool, had ondertussen interesse voor het kruisbogenraam. Het lag immers centraal naast het oude genachtenhuis en dicht bij de kerk. Daarbij stond, volgens een plan uit de 18e eeuw, de gemeenteschool ook op de hoek van de Singel tegenover de Feijtmanshoeve.

Zo begon in 1841 tussen het gemeentebestuur en de kerkfabriek een proces, dat twee jaar aansleepte, over het eigendomsrecht van het kruisbogenraam (03). De advocaten van beide partijen zochten naar alle mogelijke uitvluchten. Er werden getuigen gehoord. Joannes Libens jr (04) en Marie-Agnes Sweldens (05) kwamen beweren dat op het betwiste stuk grond de dorpelingen steeds hun dieren mochten weiden en hun linnen bleken. Vader en zoon Libens hadden steeds de grondbelasting voor het "raem" betaald. De Limburgse gouverneur baron de Lamberts stuurde de heer Crahay, een chef van de provinciale overheid, naar Brustem om een onderzoek in te stellen en de partijen te verzoenen.

Enkele persoonlijke geschillen verpestten toen de algemene sfeer. Petrus Otten speelde hier een rol in. Eerst was er onenigheid tussen de kerkfabriek en Petrus Otten, hun gewezen ontvanger en tevens gemeentesecretaris en dorpsonderwijzer. Dan was er het geschil tussen het gemeentebestuur en de kerkfabriek over het huis genaamd "Capelhof" bewoond door Petrus Otten en waar hij onderwijs gaf. Er was ruzie tussen het Weldadigheidsbureau en hun gewezen ontvanger Petrus Otten over achterstallige afrekeningen. Daarenboven was er nog een bekvechten tussen de kerkfabriek en "den ermen van Brustem" over een stuk landbouwgrond, groot 21a 80ca. Buiten deze vier grote meningsverschillen waren er nog enkele kleine persoonlijke vten, zoals bijvoorbeeld een voortdurende onenigheid tussen de pastoor en de burgemeester.

Maar het vredegerecht van St-Truiden, gehuisvest op het stadhuis en voorgezeten door vrederechter Jean-Ignace-Charles Portmans, maakte korte metten met dorpsveten en deelde op 18 aug. 1841 mee: *"De St-Jorisgilde was geen eigenaar van het terrein. Ook de gemeente bezat geen eigendomsrecht. De kerkfabriek was de bezitter van het kruisbogenraam, om volgende redenen:*

- de pastoor had 10 à 12 bomen geplant op de bermen in 1839, weliswaar op eigen kosten, maar zonder dat hierdoor verzet was gekomen van het gemeentebestuur.*
- de kerkfabriek had bij de reorganisatie van de St-Jorisgilde een huurcontract afgesloten met Joannes Libens sr.*
- de kerkfabriek van Brustem was eigenaar van het terrein en dit minstens gedurende het jaar voor het uitbreken van de onenigheid. Daarbij hadden vader en zoon Libens steeds de grondlasten van het terrein betaald en niet de gemeente.*
- op 30 juli 1840 was er een publieke verhuring gebeurd door de kerkfabriek.*
- door de pastoor werden jaarlijks twee missen opgedragen tot*

*lafenis van de zielen der afgestorven leden van de St-Joris-
gilde".*

Deurwaarder Jean-François Schurmans bezorgde het vonnis persoonlijk aan burgemeester Lambert Monville en schepenen Pierre Sweldens en Livinus Dawans. Het droeg als titel: *"Proces wegens het blok achter de school"* (03). Natuurlijk ging het gemeentebestuur in beroep te Hasselt. Het "raem" was eeuwenlang het bezit geweest van de St-Jorisgilde. Er werd zelfs verteld dat het ooit een schenking was van de graaf van Loon. De Fran- sen hadden in 1795 van alle kerkelijke goederen staatseigendom gemaakt, maar niet aan de kerk geschonken. De gildedeken Joannes Libens had zich tot de kerkfabriek gewend om het "blok" te pachten, hoewel hij op de hoogte was dat dit goed altijd aan de St-Jorisgilde toebehoord had. Hij was gildedeken sedert 1780, was in de jaren 1797-1798 "adjoint municipal" geweest en woonde over het "raem". Het planten van bomen en de publieke verhuring waren uitingen van machtsmisbruik van de kerkfabriek en dit vanaf 1839. De pastoor deed sedert 1699 jaarlijks twee missen omdat dit een oude stichting was en er dan een boom werd uitgekapt als betaling.

In 1843 kwam er een minzame overeenkomst tussen de beide partijen: *"La commune reçoit une place suffisante hors de ce terrain pour y faire bâtir une école communale à ses frais vis-à-vis de la ferme de J.F. Schoofs, contre le bien de la confrérie de St-Sebastien en du côté contre le bien de Georges G. Coelmont"* of "De gemeente krijgt voldoende plaats aan de buitenkant van het terrein om er een gemeenteschool op eigen kosten te bouwen langs de hoeve van J.F.Schoofs (06), tegen het goed van de St-Sebastiaanbroederschap (07) en op een zijde tegen het goed van Joris-Willem Coelmont".

Daarbij zouden de proceskosten van St-Truiden en het beroep te Hasselt gedragen worden door beide partijen.

Hiermee eindigden ook de activiteiten van de St-Jorisschutter-
gilde.

VII.C.07. HET GEMEENSCHAPSLEVEN

02.- SINT-CHRISTINAFANFARE

Hoewel harmonies en fanfares tot onze oudste volkse verenigingen behoren, ontstonden de eerste pas op het einde van de 18e en het begin van de 19e eeuw. Naar het voorbeeld van de Duitse, maar vooral Turkse muziekkorpsen, die militaire formaties begeleidden, hebben de meeste Westerse machthebbers vanaf de 17e eeuw muziekkorpsen aan hun regimenten toegevoegd.

Deze regimentsbands, zowel de Oostenrijkse keizerlijke als de Franse republikeinse, hebben rechtstreeks bijgedragen tot het ontstaan van volkse muziekkorpsen, wat o.m. bewezen wordt door de uniformen van tal van onze fanfares en harmonies, die duidelijk een 19e eeuwse militair cachet hebben.

De fanfare Sint-Christina is waarschijnlijk voor 1879 opgericht. Dat jaar ontving de vereniging alleszins een gemeentelijke toelage van 50 F. In 1880 zetelden schepenen Egide-Norbert Coelmont en gemeentesecretaris Arsène Leunen in het bestuur. In het "*Verloof van de provincie Limburg*" van 1881 werd verder nog de toelage van 30 F voor 1880 vermeld. Er werd regelmatig een subsidie van 100 F verleend aan de muziekschool, die de jonge muzikanten opleidde. Dit gebeurde alleszins in 1882, op 30 juli 1883, in 1885 (01), op 21 juni 1888 en op 25 juni 1889. Vanaf toen werd elk jaar een geldelijke bijdrage gestort.

Toen er in juni 1891, wegens moeilijkheden met de soldaten van het garnizoen van St-Truiden, verboden werd om "*bals et concerts publiques*" te geven zonder toestemming van de burgemeester, werd er een uitzondering gemaakt voor de muziekmaatschappij.

In 1901 liet de dorpsfanfare haar eerste vaandel plechtig wijden. Onder impuls van voorzitter Martin-Guillaume Bessemans, onderwijzer Victor Schoofs en dirigenten Anatole Van Assche en Frans Leblanc werkte de fanfare zich tussen de twee wereldoorlogen op tot één van de beste muziekmaatschappijen van de streek.

Tijdens de eerste wereldoorlog werd de werking van de fanfare onderbroken.

VII.C.07.- **Het Gemeenschapsleven**

02.- **De Sint-Christinafanfare**

Bronnen.

- 01.-R.A.H.-Gemeente Brustem.-nr.119: Gemeenteraadszittingen van 1880 tot 1887.

VII.07. **Het Gemeenschapsleven**

Bronnen.

01.- **De St-Jorisgilde**

- 01.-Libens Jean of Joannes sr.- °25.10.1753-+Br.17.02.1838.
-z.v. Arnold Libens, °1720 en Catharina Schoofs, °1718.
-huwde op 31.01.1779 met Maria-Christina Leemans, °Br.1753-+15.03.1824, d.v. koster Jan Leemans en Anna-Maria Motmans, -vader van:
-Arnold, Br.°01.06.1779.
-Joannes jr., °Borlo 01.06.1782-+24.06.1853 (x 03.10.1835 Martina Leemans, Br.°07.05.1811-+29.09.1881).
-Johanna-Catharina, °Borlo 1786.
-Anna-Maria, °Borlo 1790 (x Willem Butjens).
-Maria-Gertrude, Br.°15.01.1794-+04.06.1833.
-Joseph, Br.°02.06.1797 (x 29.12.1815 Gertrude Steuckers, °Br.10.11.1749, wed.v. Daniel Briers, +ST.09.01.1811).
-in het jaar VI (1797-98): "adjoint municipal".
-kleermaker op de Singel naast de hoeve Feijtmans.
- 02.-Op een oude schets, bewaard in het rijksarchief te Hasselt staat de school getekend op de hoek Singel-Singelstraat, tegenover de hoeve Feijtmans en naast "den raem van aen de kerck".
Naast het huis Feijtmans, dus aan de overkant van de "gemeijnte straet" ligt nog een rechthoekig stukje grond, dat genaamd werd: "den kruijsbogen raem". Daarachter ligt "het geodt van Feijtmans in het jaar 1733 door henricus vandor-mael bewaart".
Dit stemt overeen met een aantekening van 23 april 1770, toen de schutterskamer uitgegeven werd aan Bremont en beschreven werd als volgt: "gelegen is in het onderste dorp, regenoten de singel naar de kerke ten eenre den poel naar Gielis Coelmont ten 2n, de Heerenstraete passeerende tussen den raem en onse plaetse alwaar ons camer opgestaen heeft, welcke licht tegenover op de helft van den raem ter 3e, het hoxken van den hantboghen ter 4de zijde". De gildekamer stond naast de hoeve Feijtmans in de Singelstraat. gestaan hebben.
- 03.-R.A.H.-Gemeente Brustem-Kerkelijk archief, nr.137.
Processen tussen de gemeente en de kerkfabriek over het bezit van de plaats "de Kruisbogenraam" 1841-1843.
- 04.-Libens Joannes junior.- °Borloo 01.06.1782-+Br.24.06.1853.
-z.v. Joannes Libens sr. en Marie-Christina Leemans.
-huwde te Br. op 03.10.1835 met Martina Leemans, °Br.07.05.1811-+29.09.1881, d.v. Hendrik Leemans.
-vader van:

- Christina, Frans-Xaverius, Augustinus en Maria-Catharina.
-varkenskoopman, woonde nevens den "kruysbogenraem".
- 05.-Sweldens Marie-Agnes: °Br.05.05.1752, d.v. Peter Sweldens
den alden, en Margaretha Roosen.
- 06.-De hoeve van J.-Fr. Schoofs lag aan de ingang van de kleine
burcht. In 1999 kwam hier een appartementsgebouw.
- 07.-De Sebastiaansbroederschap lag meer in de richting beek.

VII.C.07. HET GEMEENSCHAPSLEVEN

03.- DE LANDELIJKE BOERENGILDE

In 1896 werd te Brustem reeds een Boerengilde gesticht. Samen met Bevingen was ze één der eerste boerenverenigingen van de provincie.

De stichter was Petrus-Franciscus Ramaekers, °Lommel 18.05.1870, die kapelaan was van 1895 tot 1908 en op Kapelhof woonde. Op die dertien jaar werkte hij samen met drie verschillende pastoors: Blavier, Dols en Spaas.

Op 25 okt. 1896 werd de "*Veeverzekering van Brustem-Ordingen*" opgericht. In 1911 werd de Boerinnengilde boven de doopvont gehouden.